

ПСИХОЛОГІЧНЕ НАСИЛЬСТВО У МОЛОДІЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Коцюба А.О.,

*студентка кафедри психології,
ВНЗ “Університет економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail:katsia13@ukr.net*

Васильченко О.М.,

*д.психол.н., доцент, професор кафедри психології,
ВНЗ “Університету економіки та права “КРОК”, м. Київ, Україна,
e-mail:vasyl4enko.olha@gmail.com*

Актуальність дослідження психологічного насильства серед молоді та, відповідно, його структур обумовлено тим, що в нашій країні проблематика булінгу майже не вивчена, тому є дуже важливою в наші часи.

Чомусь в нас час стало багато випадків знущання та саме психологічного насильства, але про цю проблему не говорять та ніхто не хоче афішувати через боязливість втратити репутацію шкільного закладу. Батьки також не звертають на це увагу, вважають це підлітковою кризою, та що все мине само собою.

Та саме недбалість вчителів, батьків зумовлюють до того, що діти страждають і не відчують себе захищеними.

Багато вчених вивчали тему шкільного насильства: О. Морозов, Д. Булда, М. Бородаєва, О. Ожійова, В. Пономарьов, В. Соловійов, О. Шуміло та ін.

О. Морозов, Д. Булда та М. Бородаєва визначають знущання як переслідування одного з членів команди іншими членами команди або його частиною [4].

Вивчаючи знущання, В. Пономарьов та Ожійова зазначали, що такий вид агресії може проявлятися як фізичне та психологічне насильство, так і поєднане насильство (насильницьке та психологічне). Крім того, О. Ожійова зазначила, що подібні дії проводяться для конкретних особистих цілей [5, с.126; 6].

Булінг - це соціальне вчення та психологічна проблема нашого часу. Це соціальне явище, характерне в основному для організованих груп, тому, з огляду на вищезазначену ситуацію, основними напрямками знущань є: булінг у школі; булінг на робочому місці; булінг в армії; кібербулінг [1].

Більшість авторів зазначають, що люди, причетні до знущань, виконують різні ролі:

- булери – учні, які мають соціальну вагу або наділені більшою фізичною силою, з високим потенціалом агресивності, що спрямована на інших учнів, вчителів.

- жертви – учні, які є об’єктом знущань. Дана категорія поділяється на покірних та войовничих жертв. Вони вживають агресивних дій проти інших, а також стають жертвами знущань.

- спостерігачі – учні, що спостерігають за булінгом. У свою чергу спостерігачів поділяють на тих, які надають допомогу та посилювачів, які відіграють лише незначну роль у булінгу, наприклад, вони можуть сміятися над образами кривдника [1, стр.152, 2].

Через аналіз наведених вище визначень, позицій та думок можна побачити такі ознаки шкільного знуцання:

1. Навмисність. Ми вважаємо, що у даному випадку необхідно розрізняти поняття «навмисність» і «умисел». Під умислом розуміється усвідомлювання особою суспільно небезпечного характеру свого діяння (дії або бездіяльності), очікування їх соціально небезпечних наслідків та бажання чи свідоме визнання їх виникнення.

2. Систематичність (повторюваність). Булінгом є лише ті дії, які регулярно повторюються протягом певного періоду часу.

3. Агресивність. На думку Л. Берковіца, агресія – це вчинок, призначений для образи або заподіяння шкоди іншій людині чи предмету. Зі значення терміна можна зробити висновок, що агресивна поведінка може проявлятися у фізичному та психологічному насильстві [3].

Нажаль причин булінгу в колективах дуже багато, а саме: лідерство; різні субкультури, цінності, агресивність; наявність у дитини психічних чи фізичних вад; заздрість тощо.

Треба зауважити, що, якщо вчасно не припинити психологічне насильство, воно має великі шанси перетворитися на фізичне.

Здійснений теоретичний аналіз психологічної літератури свідчить про те, що проблеми психологічного насилля у молодіжному середовищі приділяється недостатньо уваги. Треба більше приділяти увагу емоційному здоров'ю учнів. Проводити різні тренінги, спілкуватися зі психологом, вчителями та батьками.

Коли дитина опиняється в стані знуцань, найголовніше – це зрозуміти причину такої ситуації, вам потрібно зрозуміти стан дитини. Поясніть, що проблема не зникне протягом доби, потрібно терпляче чекати, але ви пройдете цей шлях разом.

Завдання вчителів – стежити за ситуацією, що складається у класі. Періодично перевіряти наявність булінгу психологічними тестами, а для більшої ефективності потрібно залучити шкільного психолога. Одним із них є метод «розставляння сил».

Дитині, яка булить інших, увага та допомога потрібна не менше, ніж тій, яка страждає від булінгу. Зрештою, якщо ти впливаєш на поведінку та ставлення хулігана, ти можеш зупинити знуцання та уникнути наслідків.

Залякування зачіпає кожного, хто бере участь у ньому або спостерігає за ним, і має деструктивні наслідки в майбутньому.

Люди, над якими знуцаються: втрачають свої емоції та почуття щодо особистої безпеки, втрачають довіру місцю куди слід їхати щодня; почуваються безпорадними, бояться постійних загроз; втрачають самооцінку та інтерес до різних видів діяльності та не можуть правильно вчитися.

Ті, хто булять: опиняються в ситуаціях, коли насильство та закони конфліктують частіше за інших; беруть участь у бійках, саботажах, беруть участь у ранніх статевих проявах та мають досвід пияцтва та вживання наркотиків.

Ті, хто змушений спостерігати: часто страждають від безпорадності та моральних конфліктів: втручаються у ситуації знуцань чи уникнення; люди з

депресією чи надмірним збудженням мають менше можливостей ходити до школи.

Отже, булінг – це явище, яке може трапитись у більш-менш організованій та стійкій групі дітей, зачіпаючи та зачіпаючи всіх її членів, що призводить до переривання шкільного навчального процесу та спричинення довгострокових наслідків для окремих людей.

Саме головніше в таких ситуаціях не бути в стороні, та розуміти, що відбувається, для того щоб уникнути загострення проблеми на самому початку, адже часто діти не усвідомлюють наслідки, а дорослі не хочуть розуміти всю небезпеку психологічного насильства.

Список використаних джерел:

1. Петросянц В. Р. Проблема буллинга в современной образовательной среде / В. Р. Петросянц // Вестник Томского государственного педагогического университета. 2011. -№6, С. 151-154.
2. School bullying [Електронний ресурс]. Режим доступу: https://en.wikipedia.org/wiki/School_bullying#Victims.
3. Энциклопедия практической психологии [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.litmir.me/br/7bM11988>.
4. Морозов О. А. Особенности буллинга и моббинга в России / О. А. Морозов, Д. А. Булда, М. В. Бородаева // Актуальные проблемы авиации и космонавтики. 2010. -№6, С. 262-263.
5. Пономарёв В. И. Исследование акцентуаций характера участников буллинга в контингенте подростков регионального социального заведения для несовершеннолетних / В. И. Пономарёв // Світ медицини та біології. 2013. -№3. С. 126-130.
6. Ожиёва Е. Н. Буллинг как разновидность насилия. Школьный буллинг [Електронний ресурс] / Е. Н. Ожиёва // Психология и социология. 2008. Режим доступу: http://www.rusnauka.com/33_NIEK_2008/Psihologia/37294.doc.htm.